

Af kanunu lâyihasile Heyeti mahsusalarca aleyhlerine verilip kendilerine tebliğ edilmeyen kararlara karşı alâkalıların itiraz edebilmeleri hakkında kanun lâyihası ve Adliye encümeni mazbatası (1/1123,909)

Heyeti mahsusalarca aleyhlerine verilip kendilerine tebliğ edilmeyen kararlara karşı alâkalıların itiraz edebilmeleri hakkında kanun lâyihası ve Millî Müdafaa ve Dahiliye encümenleri mazbatasını

T. C.

Başvekâlet

Kararlar Müdürlüğü

Sayı: 6/4288

2 - XII - 1937

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Heyeti mahsusalarca aleyhlerine verilip kendilerine tebliğ edilmeyen kararların itiraz edebilmeleri hakkında Millî Müdafaa vekilligince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 23 - XI - 1937 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte sunulmuştur.

Başvekil

C. Bayar

Esbabı mucibe

347 ve 854 sayılı kanunlara göre heyeti mahsusalarca aleyhlerine karar verilenlerden bu kararların kendilerine tebliğ olunmamasından dolayı 1289 numaralı kanun mucibince âli karar heyetine kanunî müddeti dahilinde müracaat edemeyenlerin mağdur kalmamaları için 2589 numaralı kanunla bunların Şûrayı devlete müracaat hakları kabul edilmiş ve bu müracaat için de mezkûr kanunda altı ay mühlet vazedilmiştir. Bu altı aylık mühlet dahi hitam bulduğu halde yine kendilerine tebligat yapılmamış olmak yüzünden Şûrayı devlete dahi müracaat imkânından mahrum kalmış olanlar zuhur etmektedir. Bunların dahi mağdur kalmamaları için adaletin itmam edilmesi lâzım gelmektedir.

2589 numaralı kanunun kabul ettiği altı aylık mühlet bir müddet daha temdid edilirse bu müddetin hitamında yine tebligat almamış olanların zuhurile tekrar temdid zarureti karşısında kalınması ihtimali mevcuttur. Buna mahal kalmamak için:

A) Heyeti mahsusalarca aleyhlerine verilen kararlar 2589 numaralı kanunla kabul edilen altı aylık müddetin hitamından sonra ve bu kanunun neşrinden evvel tebliğ edilmiş olanlar bu kanunun neşri tarihinden itibaren (60) gün zarfında,

B) Heyeti mahsusalarca aleyhlerine verilen kararlar bu kanunun neşri tarihinden itibaren tebliğ edilecek de kendilerine yapılan tebligat tarihinden itibaren (60) gün zarfında.

Şûrayı devlete müracaat etmek suretile itirazlarını yaptıkları takdirde ne kimsenin mağduriyetine ve ne de bir daha kanunun temdidine mahal kalmıyacağı gibi idarî muameleler için itiraz müddeti olarak Şûrayı devlet kanunu ile kabul edilen hükümlerle de telif edilmiş olacağı düşünülerek işbu kanun lâyihası tanzim edilmiştir.

M. M. Encümeni mazbatası

T. B. M. M.

M. M. Encümeni

Esas No. 1/909

Karar No. 13

18 - XII - 1937

Yüksek Reisliğe

Heyeti mahsusalarca aleyhlerine karar verilip kendilerine tebliğ edilmeyen kararlara itiraz edebilmeleri hakkında M. M. Vekilligince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâiyhası esbabı mucibesile birlikte sunulduğuna dair olub Encümenimize havale edilen Başvekâletin 2 birinci kânun 1937 tarihli ve 6/4288 sayılı tezkeresi M. M. Vekilliği memuru huzurunda okundu ve görüşüldü:

Encümene verilen izahata nazaran Hükûmetin esbabı mucibesi yerinde görülmüş ve kanun lâiyhası aynen kabul edilmiştir. Havalesi veçhile

Dahiliye encümenine verilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulmuştur.

M. M. E. Reisi	M. M.	Kâtib
Diyarbakır	Erzurum	Samsun
K. Sevüktekin	Ş. Koçak	R. Barkın
Balıkesir	Elâziğ	Erzurum
C. Esener	A. S. Ohkay	A. Akyürek
Manisa	Muğla	Sinob
K. N. Duru	N. Tuna	C. K. Incedayn
Tekirdağ	Tokad	Urfa
R. Apak	H. Konay	A. Yazgan
Yozgad		
C. Arat		

Dahiliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Dahiliye encümeni

Esas No. 1/909

Karar No. 13

3 - III - 1938

Yüksek Reisliğe

Heyeti mahsusalarca aleyhlerine verilip kendilerine tebliğ edilmeyen kararlara itiraz edebilmeleri hakkında Millî Müdafaa vekilligince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 23 - XI - 1937 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâiyhasının esbabı mucibesile birlikte gönderildiğini bildiren Başvekâletin tezkeresi Encümenimize de havale buyurulmuş olmakla Millî Müdafaa vekâleti mümessilinin de hazır bulunduğu toplantımızda okundu ve lâiyha hakkında konuşuldu.

Alehlerine verilen kararların kendilerine tebliğ olunamamasından dolayı itiraz edememiş olanların bu mahrumiyetini izale maksadile tanzim kılınan lâiyha nısfet ve adalete uygun bulunmuş ve bu meyanda kendilerine tebliğ edilen kararlara herhangi mücbir bir sebep yüzünden itiraz edememiş olanlara da müracaat hakkı bahşolunması da muvafık görülmüştür.

Encümenin yaptığı bu ilâve ile lâiyhanın

Ulu Heyete arzolanmak üzere Yüksek Reisliğe sunulmasına karar verilmiştir.

Dahiliye En. R.	R. V.	M. M.
Tekirdağ		Çanakkale
C. Ubadın		Ş. Yaşın
Kâtib		
Tokad	Burdur	Bursa
Hürrem Ergun	H. Onaran	F. Güvendiren
Çanakkale	Çoruh	Çorum
H. Ergeneli	Atıf Tüzün	İ. Kemal Alpars
Erzurum	Erzurum	İstanbul
N. Elgün	Zeki Soydemir	Ş. Â. Ögel
Kars	Malatya	Mardin
E. Özoguz	Emrullah Barkan	E. Ergin
Samsun	Samsun	Sivas
M. Ali Yürüker	Z. Durukan	V. R. Seviğ
Sivas	Sivas	Tokad
S. Görkey	Mitat Ş. Beleda	Galib Pekel
Zonguldak		Zonguldak
H. Türkmen		Rifat Vardar

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Heyeti mahsusalarca aleyhlerine verilip kendilerine tebliğ edilmeyen kararlara itiraz edebilmelerine dair kanun lâiyhası

MADDE 1 — 347 ve 854 numaralı kanunlara göre heyeti mahsusalarca aleyhlerine karar verilenlerden bu kararların kendilerine tebliğ olunmamasından dolayı Ali karar heyetine ve 2589 numaralı kanun mucibince de Şûrayı devlete müracaat edemeyenler ile bunlardan ölmüş olanların mirasçıları aşağıdaki esaslar dahilinde Şûrayı devlete yazı ile müracaat ederek itirazda bulunabilir.

A) Heyeti mahsusalarca aleyhlerine verilen kararlar 2589 numaralı kanunla kabul edilen altı aylık müddetin hitamından sonra ve bu kanunun neşrinden evvel tebliğ edilenler bu kanunun neşri tarihinden itibaren (60) gün zarfında itiraz edebilirler.

B) Heyeti mahsusalarca aleyhlerine verilen kararlar bu kanunun neşri tarihinden sonra tebliğ edilenler kendilerine yapılan tebliğ tarihinden itibaren (60) gün zarfında itiraz edebilirler.

Bu yolda yapılacak itirazlar Şûrayı devlet Mülkiye dairesince müracaat tarihinden itibaren en çok bir yıl içinde 1286 numaralı kanuna göre tedkik edilerek karara bağlanır bu kararlar katgîdir. Şu kadar ki, bu kabil kimselerden haklarındaki karar tarihinden beri ulusal sınırlar dışında yaşamakta olanlarla bu gibilerden ölenlerin mirasçıları birinci fıkrada yazılı itiraz haklarını kullanamazlar.

MADDE 2 — Bu kanun neşri tarihinden mu-teberdir.

MADDE 3 — Bu kanunun hükmünü yürüt-meğe İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

23 - II - 1937

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
C. Bayar	.Ş. Saracoğlu	K. Özalp
Da. V.	Ha. V.	Ma. V.
Ş. Kaya	Dr. T. R. Aras	F. Ağralı
Ma. V.	Na. V.	İk. V. ve Zr. V. V
S. Arıkan	A. Çetinkaya	Ş. Kesebir
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
Dr. H. Alataş	Rana Tarhan	F. Kurdoğlu

DAHİLİYE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

347 ve 854 sayılı kanunlar hükümlerine göre haklarında verilen kararlar kendilerine tebliğ edilmemiş olanlarla bu kararlar aleyhine mücbir sebebler yüzünden müracaat edememiş bulunanlar hakkında kanun lâiyhası

MADDE 1 — 347 ve 854 sayılı kanunlara göre heyeti mahsusalarca aleyhlerine karar verilenlerden bu kararların kendilerine tebliğ olunmamasından veya mücbir sebeblerden dolayı Ali karar heyetine ve 2589 numaralı kanun mucibince de Şûrayı devlete müracaat edemeyenler ile bunlardan ölmüş olanların mirasçıları aşağıdaki esaslar dahilinde Şûrayı devlete yazı ile müracaat ederek itirazda bulunabilirler.

A) Heyeti mahsusalarca aleyhlerine verilen kararlar 2589 numaralı kanunla kabul edilen altı aylık müddetin hitamından sonra ve bu kanunun neşrinden evvel tebliğ edilenler bu kanunun neşri tarihinden itibaren (60) gün zarfında itiraz edebilirler.

B) Heyeti mahsusalarca aleyhlerine verilen kararlar bu kanunun neşri tarihinden sonra tebliğ edilenler kendilerine yapılan tebliğ tarihinden itibaren (60) gün zarfında itiraz edebilirler.

Bu yolda yapılacak itirazlar Şûrayı devlet mülkiye dairesince müracaat tarihinden itibaren en çok bir yıl içinde 1289 numaralı kanuna göre tedkik edilerek karara bağlanır. Bu kararlar katgîdir. Şu kadar ki bu kabil kimselerden haklarındaki karar tarihinden beri ulusal sınırlar dışında yaşamakta olanlarla bu gibilerden ölenlerin mirasçıları birinci fıkrada yazılı itiraz haklarını kullanamazlar.

MADDE 2 — Bu kanun neşri tarihinden mu-teberdir.

MADDE 3 — Bu kanunun hükmünü yürüt-meğe İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Af kanunu lâiyhası (1/1123)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar Müdürlüğü

Sayı: 6/2171

23 - V - 1938

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

İcra Vekilleri Heyetince 21 - V - 1938 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan af kanunu lâiyhası esbabı mucibesile birlikte sunulmuştur.

Başvekil

C. Bayar

Af kanunu lâiyhasının mucib sebepleri

Türk milletinin beşer varlığına hâkim olan tarihi seyri arasında gördüğü ve geçirdiği muhtelif inkılablar içinde en ağır badiresine Osmanlı imparatorluğunun son devirlerinde tesadüf etmişti.

İmperatorlukla beraber Türk milletinin tarihi de kapanmak için her türlü menfi ve muzır âmil-ler muttarid ve daimi bir tesirle bu harabiyi tacile saik oluyordu. Milletın maddi ve manevi bün-yesine tasliid edilen kötü telâkki ve itiyadlar Övletin varlığına ve yaşayışına hâkim olan cehil ve taassub, biri birinin eser ve müessiri olarak tarihin başlangıcındanberi devam eden Türk istiklâlini yıkacak bir mahiyet almıştır. Eski ve millî nizamların yeni şeraite tevfiik edilememesi rönesans hareket ve ceryanlardan istifade olunmaması cihanda zuhur eden millet ve devlet hayatının her safhasında büyük değişiklikler getiren siyasi ve içtimaî ihtilâllerden tegafül edilmesi, maarifte, as-kerlikte, sanayide ve umumî hayatta pek büyük değişiklikler ve yenilikler ve tatbikını icab ettiren fizik ve mekanik icatların memlekete tatbikında tevahhuş edilmesi ve nihayet 19 neu asır sonların-danberi milletlerin hayat ve faaliyetlerinde bir vesıta ve bir gaye olarak kullanılan millicilik aki-desinden tecahül ve tevakkı olunması gibi bilgisizlikler yüzünden memleket kudret ve kuvvetini kaybederek dışarda ve içerde bu bilgilerle ve o bilgilerden elde edilen vasıtalarla mücehhez istilâ veya istihlâs arayan yabancı millet ve kavmlerin emellerini tatmin ve tatbik edecek kolay bir saha halini almıştır.

Kaynarca muahedesini harici muharebeler ve dahili isyan ve ihtilâllerin mütevalif neticeleri mem-letetin dışarıdan paylaşılmasını ve içeriden dağılmasını mucib olacak talisiz muharebeler takib etti.

Bunların en zararlısı ve fecii Balkan harbi oldu. Hazırlıksız, karşılıksız olan akılsızca girilen cihan harbi de tabiatile fecaatte bundan geri kalmadı ve kalamazdı.

Türkiyeye küçük bir arazi, mahdud bir istiklâl, nisbi bir sükün getireceği tahmin edilen mütareke ve muahede Türkiyenin büsbütün haritadan silinmesine ve Türk milletinin istiklâlinin mahvedilmesine yeni bir vesile ve bir mebdet oldu. Millî cidal denilen istiklâl savaşı böyle bir hengâmede ve bu kadar ağır şerait içinde başladı.

Bunun başlangıçtaki zorluklarını, devamı anındaki ıstırab ve güçlüklerini anlamak için Atatürkün büyük nutkunu okumak lâzım ve kâfidir.

O günü, yaşayanların insanları daima unutturucu tesellisile avutan hatıralarını tazelemek ve o günler bu günleri ölçmek için tavsiye olunabilecek en sağlam vasıta ve menbağ millî cidalın en hakiki tarihi olan yine o kitabdır.

Filhakika düşmanlar, memleketin en güzel kırsamlarını zabtetmiş, kalanlarını yıkmış, silâhlarını almış ve saltanatla hilâfet makamını Devlet otoritesini temsil edenleri emeline hadim sefil birer va-sıta haline getirmişti. Bunların muzır ve menfi tesirleri memleketin en temiz ve saf kalması lâzım gelen aslı unsurlarına bile muhtelif ve muğfil propağanda ve vasıtalarla sirayet etmiş ve etmekte idi.

Bir taraftan, memlekte vatana kurtarmak, istiklâli korumak için düşmanlarla çarpışılırken di-ğer taraftan da içeride düşmanların gayesine bilerek, bilmeyerek hizmet eden menfi âmillerin

tenkilile uğraşılıyordu. Çarpışma ve çalışma her safhada ve her sahada bir takım radikal tedbirlerin alınmasını icab etmişti. Büyük Millet Meclisi kuruldu, ordu tensik edildi, kanunsuzluğun asırlarca cari olduğu bu diyarda millî hâkimiyetin iradesi olan kanunlar hâkim kıldırdı.

Kanunların hükümlerini infaza ve memleketi istihlâs gayesi etrafında birleşmeğe en müessir tedbirlerden biri olmak üzere ve İstiklâl mahkemeleri kuruldu.

İstiklâl mahkemeleri, millî mücadele sırasında ve Cümhuriyetin ilk teessüs devrinde milleti inhilâlden kurtaran yüksek bir müessesese oldu. Âdil ve kat'î kararlarile ihtilâl ve isyanların önüne geçmekle kalmadı; milletin sinisini, milletin bünyesini istihlâl ve isyan tohumlarından korudu ve kurtardı.

Zaferle tetevvüç ve millî hududlarını ve gayelerini istihsal eden savaş, kurduğu Cümhuriyet rejimile tarihten miras kalmış ve milletin bünyesinde aslî olarak yer almış zannedilen bütün kötü saik ve itiyadları ortadan kaldırarak yep yeni bir nizam kurdu.

Hakka, âdalete bhusus medeniyet ve terakkiye ve müsbet bilgilere dayanan nizam Türk milletinin aslî karakterile tamamilen tetabuk etti ve onun içindirki memlekette ve millette bu gün bütün cihanı hayret ve takdire sevkeden müsbet eserler vücade geldi.

Cümhuriyet rejimi, Türk milletinin esas bünyesine istinad ettiği için on beş senelik kısa bir müddet zarfında sarsılmaz temellere ve yıkılmaz prensiplere sahib oldu.

Bu nizamın tesisi kadar, bakası da elzem, hatta bakası tesisinden daha çok güç olduğuna şüphe yoktur. Bir taraftan Cümhuriyet rejiminin tesisi için kanunlar ve müesseseler yaratılırken bu kanunî müesseselerin korunması için icab eden kanunî, idarî tedbirler de alınmak yoluna gidildi. Bir inkilâbın en büyük müeyyidesi milletin o inkilâba olan itikad ve itimadıdır. Türk milleti bu itimad ve itikadını cidali millînin başından bu güne kadar filî eserlerle isbat ve izhar etmiştir. Milletin idealine ve karakterine en uygun olan ve gaye ve ihtiyaçlarına en doğru cevap veren halkçı Cümhuriyeti her kesin bildiği ve söylediği adile söylenmesi lâzımgelirse Kemalist rejimi sevmesi, koruması kadar tabii ve daimî bir his olamaz.

Bu kadar kaviğ esaslara istinad eden rejimin bin bir bedbaht saik ve sebeblerle kendisine bidayettenberi muhalefet veya ihanet etmiş olanlardan artık bir endişesi kalmaması icab eder. Haksızlıklara karşı çetin ve kahir bir çehre gösteren Cümhuriyetin zavallı ve biçarelere karşı da merhameti yüksek olur.

Cümhuriyet muhtelif zamanlarda bu merhamet eserlerini müteaddid af kanunlarile göstermiştir.

Büyük harb sonunda düşmanların memleketimizi istilâ eyledikleri ilk günlerde vatanın muhtelif noktalarında silâhla mukavemete hazırlanan ve düşman saflarına kahramanca saldıran istilâyı durdurmağa çalışan büyük ve küçük millî müfrezeler teşekkül etmişti. Muntazam askerî kıtalar teşkil olunub da emir ve kumanda askerî kuvvetlere tevdi olduğu vakit bunların bir kısmı orduya ilhak olmuş ve bir kısmına da kendi tertib ve teşekkülü dahilinde cebhelerde ve yurd içinde muhtelif hizmetler tevcih etmişlerdi. Bunların bir çokları vatan vazifelerini feragat ve fedakârlıkla yapmışlar, milletin memnuniyetini celbedecek işler görmüşler ve adları savaş tarihimizin şanlı sayfalarına geçmiştir. Bu gün şan ve şerefleerile aramızda yaşayan böyle bir çok kahramanlarımız vardır.

Fakat mahdud bir zümre de cehil, gaflet, kötü itiyad ve hainane telkinler ve daha bin türlü menfi ve muzır âmiller saikasıle askerî nizam ve disiplin altında zaferi istihsale yardım edecek yerde başı boş ve başı bozuk kalmayı hususî emel ve menfaatlerine daha uygun bularak serkeşce hareketlere tasaddi etmişler ve yapılan öğüdlerle doğru yola da gelmediklerinden tenkil edilmişler ve düşman saflarına firar ettirilmişlerdir.

Bunlardan başka cidali millînin başlangıcından itibaren millî emellere silâhla muhalefet eden cebhelerde düşmana öncülük veya cebhe gerilerinde soyguncuk ve şekavet yaparak düşmana yardım eden diğer şerirler vardı. Bunlar da kısmen imha edilmiş ve bazıları da hududu millî dışına kaçmışlardı. Düşmanın emeline yardım edenlerin başında gelen Vahideddinin siyaset ve neşriyat yardımcısı daha bir takım gafiller ve bedbahtlar da vardı. Bunlardan içeride kalanlar cürümlerine göre cezalarını görmüşler ve hududu millî dışına çıkarılanlardan yüz elli kişi de Lozanda

musalahayı müteakib ilân edilen affı umumiden istifade ettirilmemişlerdi. Bunlar vatan dışında ve yâd ellerde kusur ve hatalarının töhmetlerini vicdanlarında taşıyarak Türk milletinin zafarını ve her sahadaki terakki ve inkişafını hasret ve hicabla görerek muztarib bir ömür sürmekte-
dirler.

Halbuki bunların çocukları ve akrabaları aramızda yaşamakta memleket ve milletle beraber ve farksız olarak vatanın nimetlerinden istifade etmekte ve külfetlerine katlanmaktadırlar. Fakat şu farkla ki bunların daima vicdanlarında şu veya buna karabeti olmak şaibesini taşımakta ve hicabını duymaktadırlar. Bu vaziyette bulunan vatandaşlarımız bu kadar ağır manevî ıstırap-
dan kurtulmayı Cümhuriyetin şefkatinden beklemedikleri gibi Kemalist rejiminin on beş seneden-
beri affı umumî harici olarak memleket dışında kalan yüz ellilikler hakkında merhametini esir-
gemesi için hiç bir mâni ve mahzur kalmamıştır. Affolunubda içeriye geldikten sonra Kemalist
rejimin Türk kanunlarının her vatandaşa teminettiği hürriyet, refahtan istifadeye yalnız kendi
irade ve hareketleri hâkim olacaktır.

Bu kanun lâyihası yukarıda arzolunan sebep ve saiklerle tanzim edilmiştir.

Adliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Adliye encümeni

Esas No. 1/1123, 909

Karar No. 59

23 - VI - 1938

Yüksek Reisliğe

İcra Vekilleri Heyetince Büyük Millet Mec-
lisine arzı kararlaştırılan ve Başvekâletin 23 - V -
1938 tarih ve 6/2171 sayılı tezkeresile sunulan af
kanunu lâyihası Adliye encümenine tevdi edil-
mekle Adliye ve Dahiliye vekilleri huzurile ted-
kik ve müzakere olundu :

Hükûmetin mucib sebep lâyihasında tafsilâ-
tile izah edildiği veçhile Türk milletinin insanlık
varlığında gösterdiği ve yükselttiği mevcudiyet-
ler ve medeniyet yolunda eriştiği yüksek mev-
kiler ve bütün millet ve kavmlerin örnek ittihaz
ettikleri medeniyet eser ve usullerinin tarihî se-
yirleri arasında bir çok inkılâblar geçirdiği şüp-
hesizdir.

Bunlar arasında mazbatada işaret edildiği
gibi Osmanlı imperatorluğunun son devrin-
de imperatorlukla beraber Türk milletinin
tarihinin de kapanması menfi ve muzır
âmillerin devamlı tesirlerle bu varlığı
yıkacak bir mahiyet almıştır. Bir birini takip
eden Balkan ve Umumî harb Türkiyenin istiklâ-
lini mahvetmek ve adını cihan haritasından si-
linmesine başlangıç sayılabilecek olan küçük bir
arazi içinde mahdud bir istiklâl hakkı verilen
meşum bir mütarekeden sonra haricîin götü emel-

lerine, şahıslarının menfaati düşüncesile yar-
dım eden Osmanlı imperatorluğu saltanatının ba-
şında bulunan hain Sultan olduğu halde onun
yardakları da cehil ve taassubla kafaları ka-
rarmış olduğu halde çalışmakta iken Türkün
fıtratında ve ruhunda taşıdığı asil ve necib kabili-
yeti takdir eden Büyük kurtarıcı Atatürk Ulusal
savaşa atılarak milletin bünyesinde mevcut bü-
tün kuvvetleri feyizlendirib bu hareketin ba-
şına geçmiş ve cihanın çıplak bir hakikat halinde
hayret ve takdirini kazandığı bu günkü mesud
neticeler istihsal olunmuştur.

Askerî, ahdî ve içtimaî bir birini takip eden
zaferlerin ne gibi ıstırap ve güçlüklerle karşıla-
narak elde edildiğini yine mazbatada belîğ bir
tarzda tebarüz ettirildiği veçhile Atatürkün bü-
yük nutkunun okunması anlaşılır.

Düşman istilâsına uğrayan memleketin en
mühim kısımlarında bir çok sefillerin zahirde
hilâfet makamını ve Devlet otoritesini temsil sı-
fatını taşıyarak muzır ve menfi icraata vasıta
olurlarken aldatıcı bir takım propagandalarla bu
kötü tesirleri saf unsurlara bile sirayet ettirmek
fenalığını dahi yapmışlardır.

İşte yurdu kurtarmak ve istiklâlini elde et-

mek için çalışırlarken içeride de düşmanın maksadlarına bilerek, bilmeyerek âlet olanlarla da uğraşılmak zarureti bulunduğundan memleketin istihlâsı gibi yüksek bir gayeye erişmek için yapılan tedbirlerin başında Büyük Millet Meclisinin kurduğu İstiklâl mahkemeleri gelir.

Millî mücadele ve büyük inkılâb tarihimizde âdil ve katî kararlar ile ihtilâl ve isyanları bastırmak ve zararlı telkinlerle masum halkın zehirlenmesinin önüne geçmek hususunda bu mahkemelerin icraatını bütün Türklerin şükran ve minnetle andığını ve tarihin de takdirlerle bunu kaydettiğini ve edeceğini izahıtan müstağni bir hakikat saymak pek tabiidir.

Kurtuluş ve inkılâb hareketleri zafere eriştikten ve Türkiye Cümhuriyeti terakki ve medeniyetin bütün icablarına uygun olarak yeni bir nizam kurduktan sonra rejimini tesbit ve yine lâ-yihada işaret edildiği veçhile tesisi kadar bakası da elzem olan bu nizamın istikrarı için kanunî ve idarî tedbirler alınmış ve bunların filî eserleri de müsbet ve feyizli neticeler ile tecelli etmiştir.

Kuvvetli esaslara istinad eden rejimin muhalifi ve hatta haini olanlardan Türkiye Cümhuriyetinin bir endişesi kalmadığı haklı olarak iddia olunabilir.

Cidal sırasında kurtuluş ve istiklâl maksadlarına engel olanları kahir kudret ile ezen ve bu gün kurduğu Cümhuriyet ile on beş senedir bahsedilen tedbirleri kanunlar ile, nizamlar ile tesisat ile yerleştiren Türk milleti bu maksadlara vâsıl olmak yolunda fazilet ve fedakârlık gösterenleri kahraman olarak nasıl takdir etmişse mahdud bir zümreyi cehil, gaflet ve kötü itiyad ve telkinler tesiri altında şerefli vazifeleri idrâk edememiş olan bedbahtlara ve bilhassa aramızda yaşamakta ve bütün millet efradı gibi Cümhuriyetin nimetlerinden müstefid olan bunların evlâdları ve akrabaları için karabetlerinin bir şaibe olarak hicab hissi altında duydukları manevî ıstıradan kurtarmak şefkatini beklemelerine karşı da lûtüfkârlıkta bulunmanın hiç bir mahzuru tasavvur edilmediğinden Kemalist Türkiyenin büyüklüğü ve Yükseliğinin bir âtîfet eseri ve âlicenabane bir mürüvveti sayılan bu af için Hükümetin telhis edilen mucib sebepler lâ-yihastaki düşüncelerine Encümen iştirak ile tanzim edilen lâ-yihayı kabule şayan görmüştür.

Encümen lâ-yihanın birinci maddesini İstik-

lâl mahkemesi karar ile mahkûm edilmiş olanlara aid affi tesbit edilen kayıdlarla tasvib ederek olduğu gibi kabul etmiştir.

Türk ceza kanununun ikinci kitabının birinci babında yazılı cürümlerin mahkûmlar ile maznunlarının affi hakkındaki ikinci maddeyi Hükümetle mutabık kalarak yerinde bulmamış ve lâ-yihadan çıkarmıştır.

Lâ-yihanın üçüncü maddesinde İstiklâl mahkemesi mahkûmları hakkında kabul edilen affin hâkimler ve memurin kanunlarına göre yapılan inzibatî muamelelerle ihraç, tard veya askerlikten nisbetlerinin kesilmesi suretile alâkası kalmayanlara şamil olmamasını musib görmüş ve affe aid olan bu lâ-yihanın kanuniyet kesbederek meriyete geçtikten sonra böyle bir hüküm mevcud olmadığı halde doğabilecek bir çok müşküllere meydan vermemek için lüzumlu bir kayid olduğuna kanaat hâsıl eylemiş ve bu düşünce ile askerlikle alâkası kalmayanlar hakkındaki hükümlerin de sarîh olarak maddede yer almasını tensib etmiş ve o suretle ikinci maddeyi kaleme almıştır.

Encümenin tertibine göre lâ-yihanın üçüncü maddesi Lozan muahednamesinin umumî af beyannamesine ilişik protokolünde bahsedilen 150 kişilik listede isimleri yazılı şahısların da affolduklarını göstermektedir.

Bu maddede de Hükümet teklifi veçhile affe mazhar olanların sekiz sene müddetle maaşlı veya ücretli amme hizmetlerinde kullanılmayacaklarına dair olan kaydın lüzumlu olduğunu encümende kabul ve tasvib etmiş ve ancak amme hizmetlerinin maaşlı veya ücretli olarak madde bendinde gösterilmesi maksadı tamamen temin edemeyeceğinden bu hizmetlerde kullanılmamak kaydinin daha sarîh ifade edilmesi için Türk ceza kanununun 20 nci maddesile diğer kanunlarda yazılı amme hizmetlerine atf suretile maddede de tadil yapılmıştır.

Teklif lâ-yihanın altıncı maddesinde yazılı olup yabancılar hakkında Dahiliye vekâletinin haiz olduğu tebid ve tebaud salâhiyetinin affe nail olan istiklâl mahkemesi mahkûmlar ile 150 hiklerden gösterecekleri hareketleri itibar ile salâh kesbettiklerinde şüphe edilenler için de tatbik edilmesini isabetli bir tedbir telâkki eden encümen bu hükmü lâ-yihanın dördüncü maddesi olarak aynen kabul etmiştir.

Yüz elliliklerin Türk tabiiyetinden iskati ve Türkiyede temellük ve tevarüs hakları olmadığına

dair olan 1064 sayılı kanun bu lâyiha ile ilga olunmakta ise de bu tarihe kadar yapılmış olan muamelelerin mahfuz tutularak aften istifade edenlerin mülkiyet ve mirascılık iddialarile bir hak ileri sürerek ketğilemiş mahiyette sayılması zarurî olan bir takım muamelelerin bozulmasına ve böylece bir çok müşküllerin zuhuru-na ve merî bir kanunla iktisab edilen hakların ihlâl veya tenkis edilmesine meydan vermemek maksadile encümen maddenin sonuna ilâve ettiği bir fıkra ile adı geçen kanunun tatbiki sebeble doğmuş olan hukukî netayic ve muamelâtın mahfuz olduğunu kayid ve tesbit etmiştir.

Teklif lâyihasının 7 nci maddesinde sayılan kanunlarla teşkil edilmiş olan Heyeti mahsusalarca Devlet hizmetlerinde istihdam edilmemelerine ve Âli karar heyetile 2330 sayılı kanuna göre Devlet şûrası Mülkiye dairesince alâkalıların itirazları üzerine tedkik ve tasdik edilenler de dahil olmak üzere karar verilenlerin de affine mütedair olan ve iki sene müddet bu af-den müstefid olacakların maaşlı memur olarak kullanılmayacaklarına dair olan kayıdla madde encümenince aynen kabul edilerek lâyihaya beşinci madde olarak alınmıştır.

Encümenin tertibine göre lâyiha'nın 6, 7 ve 8 nci maddeleri Hükûmet teklifinin 8, 9 ve 10 ncu maddeleri aynen almarak kabul olunmuştur.

Heyeti mahsusalarca aleyhlerine verilip kendilerine tebliğ olunmayan kararlara itiraz edebilmeleri hakkında Millî Müdafaa vekilligince hazırlanmış Başvekâletin 2 - XI - 1937 tarih ve 6/4288 sayılı tezkeresile Büyük Meclise sunulan ve Millî Müdafaa ve Dahiliye encümenlerince tedkik olunub Adliye encümenine havale buyurulan lâyiha bu evrak ile birleştirilmiş bu kanun lâyihasının 3 ncu maddesile katği surette halledilmiş olduğundan ayrı bir kanun halinde neşrine mahal kalmamıştır.

Encümenin değişikliklerle lâyiha'nın müstacel olarak müzakere ve kabulünü Umumî Heyetin tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulmasına ittifakla karar verilmiştir.

Adliye En. R.	M. M.	Kâtib
Çorum	Kocaeli	Erzurum
Münir Çağal	Salâh Yargı	F. Sirmen
Antalya	Konya	Kocaeli
T. Arıcan	R. Türel	Hayri Tan
Kayseri	Bursa	Kayseri
H. F. Perker	Atıf Akgüç	R. Özsoy
Balıkesir	Bursa	Kocaeli
O. Niyazi Burcu	S. F. Talay	Ragıp Akca
Kastamonu	Antalya	Urfa
Dr. Şükrü Şenozan	Numan Aksoy	F. Gökbudak
Denizli		
N. A. Küçüka		

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Af kanunu lâyihası

MADDE 1 — İstiklâl mahkemeleri kararı ile mahkûm edilmiş olanlar affedilmişlerdir.

Bu af infaz edilmemiş cezalarla mahkûmiyetleri infaz olunanlar hakkında bütün hukukî ve ferî netayic ve teşiratma şamildir.

MADDE 2 — Türk ceza kanununun ikinci kitabının birinci babında yazılı cürümleri işlemiş olanlar affedilmişlerdir.

Bu cürümlerin maznunları hakkında takibat yapılmaz ve takib edilenler için de amme davasının sukutuna karar verilir. Bu cürümlerden mahkûm olanların cezaları infaz edilmez. Bu maddede yazılı cürümlerin maznun ve mahkûmları hakkındaki af bütün hukukî ve ferî neticelere ve tesirlere de şamildir.

MADDE 3 — Birinci ve ikinci maddeler hükümlerinden istifade edenler hakkında memurin ve hâkimler kanunlarıyla bunlara müzeyyel kanunlara ve sair hususî kanunlara göre yapılmış ve yapılacak olan bütün inzibatî muamelelere affın şümülû yoktur.

MADDE 4 — İkinci maddede yazılı cürümler 29 - X - 1937 tarihinden sonra işlemiş olanlar bu kanunun af hükmünden istifade edemezler.

MADDE 5 — Lozan muahedenamesine merbut umumî af protokolünde istihdaf edilen yüz elli şahıs affolunmuşlardır.

Şu kadar ki; bu şahıslar bu kanunun meriyete girdiği tarihten itibaren sekiz sene müddetle maaşlı veya ücretli olarak amme hizmetlerinde kullanılamazlar.

MADDE 6 — Birinci ve beşinci maddelerde yazılı aftan müstefid olan eşhas hakkında 2 mart 1331 tarihli kanunun beşinci maddesi hükmü tatbik olunabilir.

ADLIYE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

Af kanunu lâyihası

MADDE 1 — Hükümetin teklifi aynen.

MADDE 2 — Birinci madde hükmünden istifade edenler hakkında hâkimler ve memurin kanunlarıyla bunlara müzeyyel kanunlara ve sair hususî kanunlara göre yapılmış ve yapılacak olan bütün inzibatî muamelelere ve askerlikten tard, ihraç ve nisbetlerinin kesilmesi suretile alâkası kalmayanlara dair olan kararlara affın şümülû yoktur.

MADDE 3 — Lozanda akdolunan 24 - VII - 1923 tarihli umumî beyanname protokolünde mevzu bahis yüz elli kişilik listede isimleri yazılı şahıslar affolunmuşlardır. Şu kadar ki bu şahıslara mesbuk memuriyetlerinden dolayı tekaüd maaşı tahsis edilmez ve bu şahıslar kanunun meriyete girdiği tarihten itibaren sekiz sene müddetle Türk ceza kanununun 20 nci maddesile diğer kanunlara göre amme hizmetlerinden sayılan işlerde kullanılamazlar ve bulunamazlar.

Bu kanunun meriyetinden evvel 1064 sayılı kanunun hükümlerinden doğan bütün hukukî netice ve muameleler mahfuzdur.

MADDE 4 — Birinci ve üçüncü maddelerde yazılı afdan müstefid olan eşhas hakkında 2 mart 1331 tarihli kanunun beşinci maddesi hükmü tatbik olunabilir.

MADDE 7 — 25 Eylül 1339 tarih ve 347 ve 26 Mayıs 1926 tarih ve 854 sayılı kanunlara göre teşekkül etmiş olan Heyeti mahsusalarca haklarında bir daha Devlet hizmetlerinde istihdam edilmemelerine karar verilen eşhasın ve 24 Mayıs 1928 tarih ve 1289 sayılı kanunla Ali karar heyeti ve 26 Teşrinievvel 1933 tarih ve 2330 sayılı kanunun 12 nci maddesi mucibince Devlet Şûrası Mülkiye dairesi taraflarından tedkik ve tasdik edilenler de dahil olmak üzere cezaları af edilmiştir.

Ancak bu suretle affa mazhar olanlar bu kanunun meriyetinden itibaren iki sene müddetle maaşlı memur olarak istihdam edilemezler.

MADDE 8 — 28 Mayıs 1927 tarih ve 1064 sayılı kanun mülğadır.

MADDE 9 — Bu kanun neşri tarihinden mu-teberdir.

MADDE 10 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri memurdur.

MADDE 5 — Hükümetin teklifinin 7 nci maddesi aynen.

MADDE 6 — Hükümetin teklifinin 8 nci maddesi aynen.

MADDE 7 — Hükümetin teklifinin 9 ncu maddesi aynen.

MADDE 8 — Hükümetin teklifinin 10 ncu maddesi aynen.

21 - V - 1938

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
C. Bayar	Ş. Saracoğlu	
Da. V.	Ha. V.	Ma. V.
Ş. Kaya	Dr. T. R. Aras	F. Ağralı
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
S. Arıkan	A. Çetinkaya	Ş. Kesebir
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
Dr. H. Alataş	Rana Tarhan	F. Kurdoğlu